

YENİ ÇİN ANAYASASI VE ÇİNDEKİ AZINLIK MİLLETLER

Son istatistiklere göre, bugün Çin Halk Cumhuriyetindeki azınlık milletlerin nüfusu 67 milyon 230 bindir. Bu azınlık milletler 55 etnik gruptan oluşmaktadır. Bütün Çin nüfusunun 6.7 ni teşkil ederler. Çinliler ise genel nüfusunun 93.3 nü teşkil etmektedirler. Nüfuslarının az olmasına rağmen, Çindeki azınlık milletler bütün Çin toprağının yarısını ıgal etmektedirler. Çindeki azınlık milletlerin 15 nin nüfusu 1 milyondan, 13 nün 100 binden, 7 nin 50 binden fazla olup, 20 nin ise 50 binden azdır. Bu azınlık milletlerin ekserisi Doğu Türkistan, İç-Moğolistan ve Tibet gibi Çin sınırları içine alınan topraklarla Kansu ve Yunan gibi Çin eyaletlerinde yaşamaktadırlar.

Çin Komünistleri, Çinde iktidarı ellerine aldıktan sonra, Çindeki azınlık milletlere daha önce vermiş oldukları "kendi kaderini kendi tayin etme", " isterse Çin camiasından ayrılıp çıkıp kendi mustakil devletlerini kurma", veya "federatif cumhuriyet kurma" gibi sözlerini unutup, "eşitlik" verme vaadiyle Çinde ne kadar etnik grup varsa, hepsine birer "otonom bölge" tesis etmeye karar vermiştir.

Böylece, bugün Çinde mevcut olan 5 otonom bölge, 30 otonom vilayet ve 72 otonom nahiyeler varlığa gelmiştir.

1954 de kabul edilen Çin anayasası Çinde teşkil edilen bu otonom bölge, vilayet ve nahiyelere sınırları dahi olsa kendi kendini idare hususunda bir takım haklar tanımıştı. Ne var ki, bu haklar sadece kağıt üzerinde kalmıştır. Kültür Devrimi sırasında kağıt üzerinde kalan bu haklar da tamamen ortadan kaldırılmıştır. Bu durum Çindeki azınlık milletler arasında, özellikle iç-moğolistan, Tibet ve Doğu Türkistanda Çin idaresine karşı kargaşalıkların patlak vermesine yolaçmıştır. Maoun ölünden sonra iktidarı ellerine alan yeni Çin yöneticileri bu durumları göz önlerinde bulundurarak, 1982 de kabul edilen yeni Çin anayasasına Çindeki azınlık milletlere eskisine kıyasla biraz daha fazla hak

tanıyan maddeler ilave etmek zorunda kalmışlardır.

1982 de kabul edilen yeni Çin anayasası Çindeki azınlık milletlerin kendi kendini idare hakkını genişletmeyi öngörmekteydi. Bu da idarenin Çindeki azınlık milletlerin kendi eline teslim edilmesiyle mümkün olabilirdi. Nitekim 1982 de kabul edilen yeni Çin anayasasının yürürlüğe konmasından sonra, Çindeki otonom bölge, vilayet ve nahiyelerin hükümet başkanları, bakanları, halk kurultayını daimi komitesinin başkanları, hakimleri, başsavcılarını, kaymakamları, belediye reisleri, emniyet amirleri vs gibi önemli makamlar o bölge, vilayet ve nahiyelerin yerli halkından atanmaya başlanmıştır.

Çinlilerin vermiş oldukları bilgilere göre, 1982 den sonra Doğu Türkistandaki önemli makamların % 68 ni yerli halk oluşturmaya başlamıştır. Bu oran daha önceki senelerde sadece % 20 dolaylarındaydı.

Durum böyle olmasına rağmen, dizginlerin hala Çinlilerin elinde olduğu gözden kaçmamaktadır. Bunu yalnız biz değil, ta son zamanlarda giden yabancı gazeteciler de farketmektedirler. Mesela yakında Doğu Türkistana gidip gelen Batı Almanyanın "Der Spiegel" dergisinin yazarı Tiziano Terzani şöyle kaydetmektedir:

"Gerçi Doğu Türkistandaki önemli makamların ekserisini Uygurlar işgal ediyorsa da, bir dairenin müdürüyle konuşurken, hakiki patronların Çinliler olduğu birkaç dakika içinde anlaşılmaktadır. Uygur müdür, bir yabancıyla konuşurken, acaba doğrumu yapıyorum diye daima yanında bulunan Çinli yardımcısının gözlerinin içine bakmaktadır.

Bu cümlelerden, Çinlilerin ezelden beri takip edip geldikleri "makam versek de selahiyet vermeyelim" prensibinin hala yürürlükte olduğunun en açık delilidir.

1982 de kabul edilen yeni Çin anayasası Çindeki azınlık milletlerin eğitimine de önem verilmesini talep etmekteydi. Çünkü, azınlık milletlerden aydın kimseler yetiştirmeden yerli halkın kendi kendini idare hakkını genişletmek kabil değildi. Ama bunun gerçekleştirilebilmesi için mevcut okullar ihtiyaca cevap vermiyordu. Bu yüzden bir üst okula girebilmek için öğrenciler imtihana tabi tutulmaktaydılar. İmtihan soruları da çok ağırdı. Asırlarca eğitimsiz kalan, genel kültürü zayıf olan ve Çince bilmeyen yerli öğrenciler bir üst okula girebilmek için talep edilen puanları dolduramıyorlardı. Buna mukabil azınlık milletleri ülkelerinde yaşamakta olan Çinli öğrenciler daha başarılı olmaktaydılar. Dolayısıyla Çinlilerden okullara kayd olanların sayısı daha yüksek olmaktaydı.

1982 anayasasının uygulanmaya başlamasından sonra, Çinlilere nazaran yerli öğrencilere uygulana gelen puan miktarı düşürülmüştür. Mesela Doğu Türkistandaki bir yüksek okula girebilmek için daha önceki seneler gerek yerli olsun gerekse Çinli olsun bütün öğrencilerin 420 puan doldurması gerekiyordu. Şimdi ise, Çinliler yine eskisi gibi 420 puan doldurmak zorundadır, ama bir yerli öğrenci 190 puan doldurduğu takdirde yüksek okula girebilmektedir. Bu usulün kabul edilmesinden sonra, Doğu Türkistandaki mevcut yüksek okullara kaydolan bütün talebelerin % 70 ni, mesleki okullara kaydolanların % 56 sını, ortaokullara kaydolanların % 36 sını, ve ilkokullara kaydolanların % 60 nı yerli öğrenciler oluşturmaya başlamıştır. Diğer bir sözler yüksek okullara kaydolan yerli öğrencilerin şimdiki sayısı 1981 e oranlar %15 artmıştır. 1982 de ortaokullara kaydolan yerli öğrencilerin sayısının % 36 olmasının sebebi, yerliler arasında ortaokul yaşına gelenlerin sayısının Çinlilere nazaran az olmasıdır. İlkokullarda %60 olmasının sebebi yerlilere nazaran Çinliler arasındaki doğum oranının düşük olmasıdır. Bilindiği gibi, Çinlilere karşı doğum kontrolü uygulanmaktadır.

Ayrıca, Çin'deki azınlık milletler arasındaki aydınların sayısını yükseltebilmek için Çin'in Şanghay, Nankin ve Pekin şehirlerindeki ünlü üniversitelerde özel şubeler açılmıştır. Mesela Şanghaydaki ünlü Jiaotong Üniversitesi Doğu Türkistanlı talebeler için özel bir şube açmıştır. Doğu Türkistandaki dağlık bölgelerde yaşamakta olan gençleri eğitebilmek maksadıyla son iki sene zarfında 48 yatılı okul inşaa edilmiştir.

Çin'deki azınlık milletlerden yetiştirilen toplam öğretmenlerin sayısı 460 bindir. Aslında bu sayı 1949 önceki sayıdan 100 misli daha fazla ise de, sayıları gittikçe artan öğrencilerin ihtiyacına cevap verememektedir. Mesela Doğu Türkistandaki yüksek okullarda görevli yerli öğretmenlerin 1982'deki sayısı sadece % 26'dır. Teknik okullarda ise %40'dır. Geriye kalan öğretmen sayısını Çinliler oluşturmaktadır.

İşin püf noktası da buradadır. Öğretmenlerin çoğunluğu Çinliler teşkil ettiği için yüksek, teknik ve diğer mesleki okullardaki derslerin ekserisinde Çince'dir. Çinlilerin ifadesine göre, bu ders kitaplarının yerli halkın dillerine tercüme edilebilmesi için yeter derecede maddi imkan yoktur. Maddi imkan sağlansa bile, yerli halkın dillerine tercüme edebilecek kapasitede adam yoktur. Bu yüzden dersler Çince'dir. Dolayısıyla yüksek, teknik ve diğer mesleki okullara girmek isteyen yerli öğrencilerin çok iyi Çince bilmesi gerekmektedir. Tedrisat ana dilde olan okullarda mezun olup, yüksek, teknik ve diğer mesleki okullara kaydolmak isteyen yerli öğrencilerin Çincesi iyi olmadığı için, başarılı olamamaktadırlar. Çocuklarına daha iyi bir eğitim sağlamak isteyen ebeveynler, bu yüzden çocuklarını daha ilkökoldan itibaren tamamen Çince eğitim yapan okullara kaydettirmektedirler. Maalesef, Çin okullarından çıkan bu gençler, kendi ana dilini doğru dürüst konuşamamakta, konuşsa bile, meramını anlatamamakta, meramını anlatabilmek için devamlı olarak Çince kelimelere müracaat etmekte, örf-adetlerini unutmakta, ekseriye bir Çinli gibi davranmakta ve dolayısıyla halkın sert tepkisine yolaçmaktadır.

Bir üst okula girebilmek için uygulanmaya başlanan ıncı ovan
usulü, zaten yerli halka tepeden bakmayı bir adet haline getiren
Çinlilerin azınlık milletlere olan nefretini daha da alevle çirmiştir.

Gözden kaçan diğcr bir husus ise, Çinlilere nazaran daha düşük
puanla yüksek okullara alınan yerli öğrencilerin daha kalitesiz olarak
yetişceğidir. Ama Çinlilerin tek maksadı "yerlilerden şu kadar adam
yetiştirdik" diye kendilerine övünme payı çıkarmaktır. Dolayısıyla
uygulanmaya başlanan yeni usul, Çinlilerin maksadına muvaffıktır.

1982 de kabul edilen yeni Çin anayasası Çindeki azınlık milletlerin ekonomik durumunun da düzeltilmesini öngörmekteydi. Ne var ki, Çindeki azınlık milletlerin hayat şartlarının düzeltilmesi için 1976 dan beri tedrici olarak tedbirler alınmaktaydı. Bunların başında, toprağın kolektiflerin elinden alınarak çiftçilerin kendi mesuliyetine verilmesi,; kota belirleme işleminin kaldırılması; verginin düşürülerek yeniden ayarlanması; serbest piyasanın canlandırılması gibi tedbirler gelmektedir. Bu tedbirlerin alınmasından sonra aradan geçen 6 sene zarfında yalnız tarımcılık kesiminden büyük gelişmeler olmamış, aynı zamanda köylülerin durumu da eskisine kıyasla bir hayli düzelmiştir.

Mesela Doğu Türkistanda 1983 de elde edilen toplam toprak mahsûlatlarının miktarı 4 milyon 300 bin tondur. Bu, Doğu Türkistan tarımcılık kesiminde görülmeyen bir rakamdır. 1956 da 1 Mu yani 67 metre kare yerden 250 cing yani 125 kilo mahsûlat alındığı zaman ülkede bayram ilan edilmişti. Şimdi ise çoğu bölgelerde 67 metre kare yerden 375 ile 500 kilo mahsûlat elde edilmiştir. Devlet çiftçilere traktör, tohum, gübre ve su tedarik etmektedir. Buna mukabil çiftçinin elde etmiş olduğu mahsûlattan, kullandığı traktör, tohum, gübre ve sudan vergi almaktadır. Bir miktar mahsûlatı ise, daha önce anlaşmış olduğu fiyattan satın almaktadır. Eğer devlet aynı çiftçiden tekrar mahsûlat satın almak istiyorsa bu sefer, daha önce ödediği fiyatın iki mislini ödemek zorundadır. Geriye kalan mahsûlat çiftçinin kendi malı olmakta, isterse kendisi kullanmakta isterse serbest piyasada satmakta veya değiş-tokuş yapmaktadır.

Hayvancılık sahasında da özel mülkiyet sistemi uygulanmakta olup, bu sistemin tatbikat safhasına konulmaya başlamasından sonra, halkın özel mülkiyet dairesinde yetiştirdiği hayvanların sayısı 10 milyonu aşmıştır.

Doğu Türkistanın 1982 de istihsal etmiş olduğu endüstri ve tarım ürünlerinin miktarı 5 milyar Yuan yani 2.5 milyar dolar

dolaylarındadır. Halbuki bütün gideri 19 milyar Yuan yani 10 milyar dolar etrafındadır. Çinlilerin ifadesine göre, bu yüzden devlet her sene Doğu Türkistana 14 milyar Yuan yani 7 milyar dolar kadar subvansiyon ödemekte olduğunu belirterek, Çinlilerin yardımı olmadan, Doğu Türkistanın kendi kendisini besleyemeyeceğini ima etmeye çalışmaktadırlar. Bunu yaparken unuttukları önemli bir husus vardır. O da, Doğu Türkistanın petrol, uranyum, altın, gümüş vs gibi kaynaklarından elde etmekte oldukları kazançtan hiç söz etmemeleridir. Çünkü bu kazanç Doğu Türkistanın yıllık endüstri ve tarım ürünlerinden elde etmekte olduğu kazançta dahil değildir. Buna sebep, Doğu Türkistandaki petrol, uranyum, altın, gümüş vs gibi kaynakların Doğu Türkistan mahalli hükümeti tarafından değil, bizzat Pekin hükümeti tarafından idare edilmesidir. Son bir iki sene içinde Çinliler, Doğu Türkistandaki hayvanları özellikle at, katır ve eşekleri devamlı olarak Çine taşımaya başlamışlardır. Bunun sebebi bilinmemekle beraber, halk arasında çeşitli esprilere dahi yolaçmıştır.

Bir Doğu Türkistanlı yaşlı kadı otobüse bindikten sonra dengesini kaybederek, temiz giyimli bir Çinli karı kocanın üstüne düşmüştür. Çinli koca sinirlenerek: " madem otobüse binmesini bilmiyorsun, neden eşeğine binmiyorsun" diye yaşlı Doğu Türkistanlı kadına çatmıştır. Kadıncağz hiç istifini bozmadan: "Benim bineceğim eşekleri Çine götürüp yiyip bitirsin, daha neye bineyim" demiş.

Evet, alınan bazı tedbirlerle Doğu Türkistan halkının ekonomik durumu eskisine kıyasla bir hayli düzelmişse de, henüz peçmurdelikten kurtulamamıştır. Bunun başlıca sebeplerinden biri, Çin mültecilerinin plansız olarak akın akın Doğu Türkistana gelmeye devam etmesidir. Doğu Türkistan halkı bin bir müşkülât içinde elde ettiklerini bu mültecilerle paylaşmak zorunda bırakılmaktadır. Bu mülteciler dışında Çinde suç işleyenler de cezalarını tamamlamak üzere Doğu Türkistandaki "ogeydüy" yani ağır çalışma kamplarına sürgün edilmektedirler. Diğer

bir sözle, Çinliler Doğu Türkistanı bir nevi "sibirya" olarak kullanmaktadırlar. Cezalarını tamamlayan Çinlilere ülkelerine dönme izni verilmemekte, "bingüen" yani "islah edilmiş çiftçi" olarak Doğu Türkistanda alıkonulmaktadır. Bekar olanlar evlenmekte, evli olanlar ailelerini yanlarına aldırarak, böylece daha da üreyerek Doğu Türkistandaki nüfuslarını arttırmaktadırlar.

Doğu Türkistan Komünist Partisinin Başkanı olan Wang Enmao yakındaki bir beyanatında Doğu Türkistan "açtığını" ilan etmiştir. "Açmanın" manası, Doğu Türkistanın yeraltı ve yerüstü bakır zenginlikleri ortaya çıkarmaktır. Bu da Doğu Türkistana tekrar Çin mülteci akını demektir. Çünkü Doğu Türkistanda bu zenginlikleri ortaya çıkarabilecek kalifiyeli işçi ve teknik eleman olmadığı için, bunlar Çinden getirileceklerdir. Batı Almanyanın "Der Spiegel" mecmuasının muhabirinin yazdığına göre, Çin Komünist Partisi Başkanı Hu Yaobang yakındaki beyanatında, aslında Doğu Türkistanın 200 milyon insan barındırabileceğini ifade etmiştir. Çinlilerin hedefi de budur.

1982 anayasası, Maoun ölümünden sonra iktidarı ellerine alan yeni Çin yöneticilerinin azınlık milletlere tanımaya başlamış oldukları kültürel serbestiyi de garanti altına almaktadır.

Mesela Doğu Türkistanda Çin fonetiğine uygun olarak hazırlanan Latin alfabesi kaldırılarak yerine Arap alfabesi ihdas edilmişti. Kapatılan camiler tekrar ibadete açılmıştı. Tahrip edilen camiler onarılmaya başlanmıştı. Kurani Kerim yeniden basılmıştı. Meali Uygur lehçesine tercüme edilmişti. Hatta Hadis-i Şerif de Uygur lehçesine çevrilmişti. Din adamları

yetiştirilmeye çalışılmaktadır. Yüksek eğitim için Suriye, Ürün ve Mısır talebeler gönderilmiştir. Mısırın El-Ezher Üniversitesine gönderilen talebelerin sayısı 20 dir. Azınlık milletlerin dilini, kültürünü, tarihini, edebiyatını araştırabilmek için enstitütler kurulmuştur. Bu enstitütler azınlık milletlerin dillerinde eserler, dergiler ve bültenler yayınlamaya başlamıştır. Mesela Doğu Türkistan da Mahmut Kaşgarinin Divan-ı Luğatit Türk adlı eserinin 2. ve 3. ciltleri sadeleştirilerek baskıya verilmiştir. I. cildi geçen sene sadeleştirilerek yayınlanmıştı. Yusuf Mas Hacipin Kutatku Bilik adlı eseri hem nazım ve nesir olarak sadeleştirilerek yayına verilmiştir. 24 parçadan oluşan Çin sülaleler tarihinde Ortaasya ve Türk boylarına ait bölümler tercüme edilmeye başlanmıştır. Bu 24 parçadan oluşan Çin sülaleler tarihinin I. kısmı olan ve Çinli tarihçi Si Maçen tarafından kaleme alınan 2 cilt "Tarihi Hatıralar" adlı bölüm, not ve indeksleriyle tercüme edilerek baskıya verilmiştir. Ürümçide yayınlanmakta olan "Milli Azınlıkların Dili", "Milli Azınlıkları Araştırma", "Milli Azınlıklar Bülteni" "Şincang Tarihi", "Şincang Edebiyatı", "Bulak" adlı Uygurca, Kazakça, Kalmıkça ve Çince dergilerin dışında her vilayet kendi dergisini çıkarmaya başlamıştır. Ayrıca, Türkiyeli meşhur yazar Reşat Nuri Güntekin'in "Çalığışu" adlı eseri, Yaşar Kemal'in "İnce Memet" romanı ve "Dede Korkut" adlı eser Türkçeden Uygurcaya tercüme edilerek yayınlanmıştır.

Çindeki azınlık milletlerin milli özelliklerinin mufahaza edilebilmesi için gerekli olan giyim-kuşam, çalgı aletleri, kazan-çanakları vs gibi eşyaları istihsal edebilmek için devlet özel olarak bütçe tahsis etmiştir. Mesela Doğu Türkistanın İji, Ürümçi ve Kaşgar şehirlerinde bu ihtiyaçları istihsal edebilmek için fabrika kurulmaya başlanmıştır.

Tabii burada şu hususun da bekırtilmesi gerekir ki, Arap Alfabetesinin yeniden ihdas edilmesi, 20 seneden beri Latin alfabe-

şeyle eğitim gören 10 binlerce kişiyi çok zor durumda bırakmıştır. Şimdi bu kimseler Arap alfabesini yeniden öğrenmek zorundadırlar. Aksi halde Arap Alfabesiyle yayınlanmakta olan günlük gazeteleri dahi takip edemeyecek durumda kalacaklardır. Arap alfabesini öğretmek için akşam kursları düzenlenmekteyse de, şimdiye kadar pek başarılı olmamıştır.

Dini serbesti verilmiştir, ama dini eğitim hala yasaktır. 18 yaşından küçük gençlere ister evde ister okulda dini eğitim kanunen menedilmiştir. Dini eğitime tabi tutulacak kimseleri devlet kendisi seçmektedir ki, bunların sayıları da 20veya 20 dan fazla değildir. Arapça eğitim olmadığı için yeni neslin Kurani Kerimi okuyup anlaması çok zordur. Uygurcaya tercüme edilen Kurani Kerim Arap alfabesiyledir. Arap alfabesini, 20 senedenberi Latin alfabesiyle eğitim görenler okuyamamaktadırlar.

Diğer kültürel sahalarda serbesti verilmiş olmasına rağmen, yakında bir tamim yayınlanarak aydınlardan "kültürel dejenerasyona" karşı savaş açmaları talep edilmektedir. Doğu Türkistanlı aydınların fikrine göre, "kültürel dejenerasyon" daki maksat tarihi gerçeklerden uzaklaşmak demektir. Yani tarihi gerçekler Çindeki milletler "itifakını" bozacak nitelikteyse, bu konuyu işlemek demektir. Mesela "Doğu Türkistan bundan 200 sene önce değil, 1884 de Çin topraklarına ilhak edildi", Doğu Türkistanın "tarihi adı Uygur değil, Doğu Türkistandır", Doğu Türkistanın yerli halkı olan "Uygur, Kazak, Kırgız vs ler eski Çinlilerden türeyen milletler değil, onlar bir Türk soyunun boylarıdır" demek isterse, bunlar Çindeki milletler "itifakını" bozacak nitelikte olduğu için "manavi dejenerasyona" girmektedir. Halbuki Deng Şiaoping, iktidara geldikten sonra " Gerçekleri olaylardan aranması" gerektiğini belirtmişti. Şimdi ise bunun tersi yapılacaktır.

Eğer Doğu Türkistana yapmış olduğumuz ikinci gezi intibalarımızı hülasa edecek olursak, 1982 yeni Çin anayasasıyla Çindeki azınlık milletlere vaadedilen öz idare hukukunu acziyetme hakları bir tarafta kalsın, layığıyla "eşitlik" bile sağlanamamıştır.

Mesela Doğu Türkistanda bir yerli ile bir Çinli kavga edecek olursa, suçlu olsun veya olmasın yalnız yerli cezalandırılmaktadır. Maksat yerlilere göz dağı vermektir. Hakim, savcılar, emniyet amirleri yerlilerden oluştuğu için "milliyetçilik yaptı" damgasını yememek için bu kimseler Çinliye ceza vermekten kaçınmaktadır. Bir yere işçi alınacağı zaman Çinlilere idari, endüstri ve kamu hizmetlerinde iş teklifi yapılmaktadır. Yerlilere ise inşaat, kanalizasyon ve kömür madenlerinde iş teklifi yapılmaktadır. Ürümqideki "Şincang Fenden" otelinde 350 kişi çalışmaktadır. Bunların sadece 35 yerli halktan oluşmaktadır. Geriye kalanlar Çinlidir. Ad geçen otelin yanında 3 katlı bir mağaza vardır. Bu mağazada 84 kişi çalışmaktadır. Bunların da sadece 15 yerlidir. Geriye kalanlar Çinlidir. Doğu Türkistanda iki çeşit bisiklet vardır. "To-Ro-Zo" adı verilen marka bisiklet birinci sınıftır. Bu bisiklet yerlilere satılmamaktadır. Sadece Çinliler kullanabilmektedirler. Yerlilere "Yangcu" marka ikinci sınıf bisiklet satılmaktadır. Televizyonda haftanın 2,4,6 ve 7. günleri sözüm ona Uygurca yayın yapılmaktadır. Ama gösterilen bütün filmler Çince'dir. Radyo ve televizyon spikerleri söze "yahşi turdunglarmu" yani "iyimisiniz" le başlamaktadırlar. "Selam Aleyküm" sözü partinin emrine göre, güya dini propagandaya girdiği için kullandırılmamaktadır. Bu misalleri çoğaltmak kabil, ama buna ne mürekkep, ne de kağıt dayanır.

Bunun gibi haksızlıklar, Doğu Türkistanı her an patlamaya hazır bir bomba durumuna getirmiştir. Bu yüzden, 1979 dan beri Doğu Türkistanın çeşitli şehirlerinde devamlı kargaşalıklar patlak vermektedir. Şimdi bu kargaşalıklar okul sıralarına kadar sirayet etmiştir. Mesela Kaşgardaki I. Ortaokulun 15-16 yaşlarındaki öğrencileri geçen sene "Şarki Türkistan

Azatlık Partisi" adlı bir teşkilat kurarak, okuldaki bütün Çince kitapları yırtmış, Çin aleyhtarı ilanlar dağıtarak, halkı "cihada" davet etmiştir. Asgar Ahmet, Abdulhamit, Ekrem Abdülğani, Baki Çan, Merdan Enver, Nebi, Erkin, Muhtar, Galip İman ve Dilşad adlarındaki elebaşlığını yapan bu öğrenciler, bilahare tutuklanarak 4 ile 8 sene hapis cezasına çarptırılmışlardır.

تقریر ارتکب البتلیہ
عہ زیارتہ لکستان الشریف
فی نومبر ۱۹۸۲